

TRES PINTURES MURALS DEL SEGLE XVII:

can Montllor, can Quer i can Santpere

ESTEVE PRAT I PAZ*

EL segle XVII s'inicià a Catalunya després d'un parèntesi del Renaixement (estil ben poc arrelat a la societat catalana a excepció de cercles intel·lectuals bàsicament urbans, i en petits detalls ornamentals aïllats aplicats al camp, en moltes masies reformades i ampliades en aquesta època sobretot a finestres, portes, arcades... partint gairebé sempre del gòtic tradicional).

El 1600 portà un art incipient que incidí en el gust del poble i en els artistes que no foren ja estrangers, com succeïa habitualment en èpoques anteriors, sinó de casa. A Catalunya el gòtic continuà encara amb força davant del nou estil barroc associat al 1600 en altres països. Les formes ultraretardades del gòtic restaren encara actuals.

Les influències de l'art d'aquest segle, a part de tenir present la preponderància del camp comparativament amb la ciutat, cal trobar-les en l'acabament del Concili de Trento l'any 1563 on s'aprovà un decret sobre les imatges en que es féu palès la veneració de les relíquies i imatges de sants qui prohibia o modificava les que no eren apropiades des del punt de vista dels textos litúrgics. La pintura assolí en aquest segle un paper didàctic i en ella es recomanà claredat, senzillesa i comprensibilitat; a part d'una interpretació realista que fos estímul sensible a la pietat.

Aquesta pietat popular es convertí en productora d'obres indicatives de la nova ideologia. Monestirs, esglésies urbanes i rurals impulsaren un art que arrelà en el gust del poble i que fou factor de la seva expansió.

El trànsit cap a les formes barroques va començar als voltants de la segona meitat del segle amb els artistes de la segona generació, és a dir, els nascuts a partir del 1620. En el darrer terç del segle un gran nombre de mestres de cases treballà en obres de restauració i també de decoració.

Un dels temes que va tenir gran predilecció dins de Catalunya va ser el de la Verge del Roser. La iconografia d'aquesta Verge gaudia d'una gran devoció popular; no en va, l'any 1571, el papa Pius V instituï la Festa del Roser.

* Llicenciat en Belles Arts.

Just el 1573 ja trobem treballant a Castellar el gran escultor del Renaixement, Martí Díez de Liatzosolo, en un retaule de la Mare del Roser per a l'església de Sant Esteve.

CAN MONTLLOR

Masia anomenada actualment can Montllor de la Muntanya i de pertinença actual al terme de Sentmenat, molt a prop del de Castellar on molt antigament havia pertangut.

Sembla que ja es troba documentada al segle XIII.

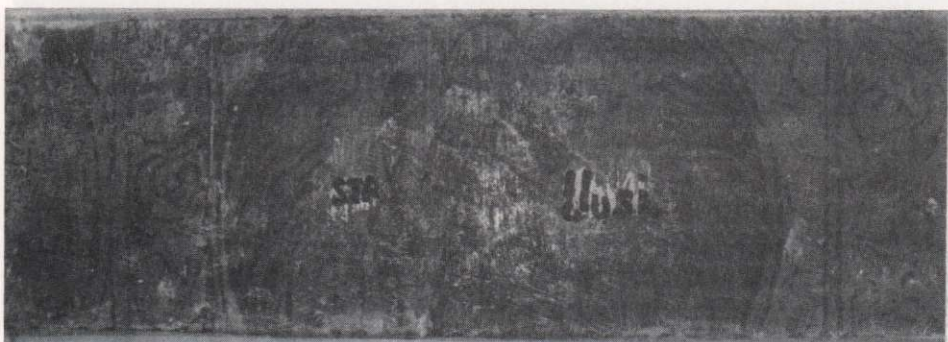
La masia mostra diversos afegits de diferents èpoques, i presenta, a la façana principal, diversos finestrals d'estil gòtic, probablement del segle XVI, amb diferents variacions d'arc conopial, alguns de finíssima motllura, i altres amb rics relleus escultòrics que evidencien certes influències de l'art del Renaixement.

Les pintures murals es troben en el menjador de la casa i es diu que ocupaven tota la paret o parets. Durant la guerra civil es taparen, deixant a la vista una petita mostra d'elles.

Són actualment tres representacions figuratives de santa Llúcia, santa Carme i la Mare de Déu del Roser. L'autor (fins ara desconegut) podria ser anònim, així com també afeccionat. Les pintures presenten un fort sabor popular, i es fa difícil saber exactament la tècnica utilitzada tot i que podria tractar-se de tremp sobre mur. Es podrien datar entre el 1630 i el 1650. Són pintures goticitzants, amb més característiques d'aquest estil que no pas del barroc, amb un predomini d'un dibuix de línia omplenat posteriorment amb color.

Pintura a la masia de can Montllor

Pintures a la masia de can Montllor

A part de les figures en si, cal ressaltar també tota l'ornamentació que les envolta a base de sanefes amb motius florals i vegetals.

Sobre d'elles destaca, pintat amb traç diferent del de la pintura original, el nom corresponent a cada santa, fet possiblement després de la guerra i amb una errada, ja que on posa santa Carme correspon en realitat a la Mare de Déu del Roser.

CAN QUER

Masia anomenada actualment can Quer Vell i de pertinença al terme de Castellar, bastant propera o almenys en la mateixa zona que l'anterior de can Montllor.

És esmentada el 1249 i sembla que antigament era l'antic mas Cuiàs. La finca va ser inventariada el 1461-63.

Pintura a la masia de can Quer

Posseeix, a la façana principal, diferents finestrals d'estil gòtic amb variacions de l'arc conopial i amb relleus escultòrics molt semblants als de can Montllor; també amb certes reminiscències renaixentistes.

Les pintures murals es troben en una de les habitacions principals de la masia i sorgiren no fa més de deu anys com a conseqüència d'unes obres de reparació. Les pintures semblen fetes al fresc i només se'n veu una petita part donat que estan recobertes per diferents capes de pintura. Dóna la impressió de que siguin més extenses. La imatge principal és la figura de la Mare de Déu del Roser, amb un predomini superior en aquest cas de la taca per damunt de la línia. Tenen una tendència més barroca que les anteriors i podrien datar-se cap a finals del segle XVII. Cal fer esment també d'una sanefa i una cara que apareix al costat dret de la figura de la Mare de Déu. La sensació, pel poc que es veu, és que es tracta d'un art popular.

Els colors predominants són els vermells, ocres i negres.

CAN SANTPERE D'ULLASTRE

Podem relacionar perfectament bé ambdues pintures esmentades anteriorment amb les ja conegudes i situades a l'absis de l'església de can Santpere d'Ullastre, situada també en la mateixa zona, de característiques més barroques

que les anteriors, i datades aproximadament entre el segle XVII o principis del XVIII. Els colors predominants són també ocres i vermellosos amb gran profusió ornamental. Les pintures es trobaren també tapades per diferents capes de calç al damunt essent netejades el 1980 per la Universitat Autònoma de Bellaterra i la Facultat de Belles Arts de Barcelona.

El fet de trobar tres pintures murals d'aquest segle i de característiques més o menys semblants en una zona molt propera entre si, demostra la gran implantació popular d'aquest art.

Malgrat la freqüència d'aquestes pintures en aquesta època, el tema dona de si per a estudis posteriors i més acurats, i no deixa de ser una altra important aportació al ric i força malmès patrimoni castellarenc, no sols en la vertent artística, sinó també històrica i antropològica.

ANTECEDENTS

DINÇA de la pèrdua de les llibertats i la reconquesta del 1714, la
libertat municipal catalana no desapareix mai del tot, sinó que es transforma i s'adapta
a moltes vegades, moment en què, amb l'aportació de la Península i
amb la restauració l'any 1859, les seves llibertats i els seus drets havien estat

Pintura a l'absis de la capella de can Santpere d'Ullastre